

Gospodarski List.

Glasiło c. kr. kmetijskega društva v Gorici.

Ureduje: Ernest Klavžar.

„Gospodarski List“ izhaja kot priloga „Soče“ dvakrat na mesec in sicer vsak drugi petek. Udje c. kr. kmetijskega društva in naročniki „Soče“ dobivajo list brezplačno; drugače pa stane list na leto 1 gold. 20 kr. — Naročnina naj se pošilja c. kr. kmetijskemu društvu, dopisi pa odgovornemu uredniku — Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 9.

V Gorici, 18. maja 1888.

Leto VIII.

Društveno delovanje leta 1887.

Ker je strašna suša v preteklem poletju pokončala v večjem delu naše dežele skoro vse poljske pridelke in posebno tiste, s katerimi se navadno živé naši kmetje, pretila je ljudstvu reva in lakota na mnogih krajih, zlasti po rovani. Da bi se zló kolikor mogoče olajšalo, podalo je naše društvo s tehtnimi razlogi podprto spomenico visoki vladi, v ktorej je popisalo žalostne gospodarske razmere naše dežele ter je prosilo nagle in izdatne pomoči; imenoma je naglašalo, naj bi se deloma odpustili drž. davki in započela občno koristna dela, stalno pa naj bi se zmanjšali državni davki, s katerimi so posebno naša zemljišča in poslopja čezmerno obložena.

V enakem zmislu se je oglasil tudi visoki deželni zbor, in ker so naši državni poslanci te prošnje v državnem zboru krepko podpirali, dobili so naši siromaki izdatno pomoč v denarju, javnih podjetjih in drugih naredbah, kojim je glavni namen pregnati iz naše Furlanije strašno pelagro. Nadejati se je tudi takih naredeb, po katerih se našemu hudo stiskanemu prebivalstvu stalno olajša njegova trda osoda.

Namakanje Tržiške rovani, za katero se je naše društvo dogovorno z deželnim zastopom dolgo let iskreno potezalo, ima se v kratkem času začeti. Ono bo gotovo dobrodejno uplivalo na kmetijske razmere tako zvanega Teritorija in še pozni rodovi bodo blagoslavljali one, ki so je izmislili in pospeševali in pa državo, ktera je dovolila za izvršitev prekoristnega dela ogromne podpore.

Ker je videl glavni odbor, kako v nič se zgublja cena naši govedi, ni hotel rok križem držati, ko so se po javnih listih raznašale vesti, da se nameravajo dovoliti olajšave za uvažanje govede iz Rumenijske, kar bi še huje potlačilo ceno domači

živini v veliko škodo dotičnim posestnikom. Zato je podal dobro vtemeljeno prošnjo visoki vladi, naj bi z dačnimi in živinozdravstvenimi naredbami na Rumenski meji česar treba priskrbela, da se zavarujejo interesi domačih živinorejcev.

Na drugi strani je imelo naše društvo priliko, potezati se v korist posestnikom, naseljenim na meji sosednjega kraljestva ter podpirati njihove prošnje, da so smeli murbino listje, grozdje in gnoj na dom spravljati iz posestev, ki jih imajo unstran meje.

V prosep naše vinske kupčije z Italijo, kamor se zlasti iz Furlanije prodaja mnogo vina, podalo je društvo prošnjo vis. c. k. kupčijskemu ministerstvu, naj bi za to skrbelo, da se po novi dačni pogodbi nikar ne povikša colnina onim vinom, ki se uvažajo v Italijo, ampak da se še kolikor mogoče zniža. In v tem oziru je skrbelo društvo tudi za to, da so se tudi kmetijska društva, deželni kmetijski sveti, okrajne kmetijske zadruge in trgovske zbornice drugih vinorejskih dežel oglasili v enakem zmislu.

Ker je pozneje društvo pezvedelo, da name-rava nova dačna tarifa v prvi vrsti obremeniti močno alkoholična vina, s čemur bi se italijanska vlada zavarovala zoper uvažanje alkohola v vinu, ki bi se potem iz njega po destilaciji izločeval v škodo kralj. financ, podalo je prošnjo, naj bi se v takem slučaju prizaneslo saj onim našim vinom, v katerih ne presega vsebina alkohola 13 O/0, kakoršno moč imajo pogostoma naša najboljša vina.

V interesu domače vinoreje je društvo dalje prosilo visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo, naj bi ono posredovalo pri finančnem ministerstvu, da bi se davščine na pivo in na žganjine, ki jih nalagaj občinski zastopi, tudi v viši nego v dosedanji me predlagale v dosego cesarske potrdbe.

S tem se je hotelo doseči, da bi se čedalje množiči konsum teh pijač nekoliko zaprečil v korist domači vinoreji, na drugi strani pa — kar zadeva

Priloga „Soči“

žganjine — da bi se v moraličnem in zdravstvenem interesu kolikor mogoče zabranila ta pijača, ktera pogubno upliva posebno na naše kmečko prebivalstvo.

Pozvedelo se je, da nekteri vinotržci prevažajo ogromne množine grozdja iz Istre na Goriško in da ga tu izdelujejo v vino. Ker je pa znano, da se je v kakem kraju sosednje dežele uže vgnjezdila trtna uš, ktera bi se po tem načinu lahko zanesla v naše vinograde, štelo si je društvo v dolžnost opozoriti vis. namestništvo v Trstu na to okoliščino priporočivši mu, naj priskrbi vse, česar treba, da se naši trtni zasadi obvarujejo pogubonosnega mrčesa.

To so glavni predmeti, o kterih je društvo med letom občevalo z vladnimi oblastnijami.

Glavni društveni odbor šteje zdaj 26 udov. V preteklem letu so bili imenovani: gg. vitez Evgenij Giordano, ravnatelj ital. oddelka kmetijske šole v Gorici, Alfonz Gortani posestnik v Skodovaki, Ernest Klavžar dež. uradnik v Gorici, Filip Kramer župnik v Dorenbergu, monsig. Josip Marušič vodja malega semenišča v Gorici in Nikolaj dr. Tonkli odvetnik v Gorici.

Društvenikov je bilo koncem leta 1886... 352, koncem leta 1887 pa 404. Med letom so umerli: Silvester Bradaschia iz Červinjana, Jakob Doljak, dekan in načelnik kmet. podružnice v Komnu, Karol Genin oskrbnik v Vilavičentini, monsig. Anton Hrovatin, župnik v Trstu, Jakob Prister v Gradiški, in Žiga pl. Zattoni v Gorici.

Društveno finančno stanje je v obče povoljno; društveni račun kaže koncem leta 1887 skupne gotovine 535 gl. 35 kr. in premoženja 14.276 gl. 27 $\frac{1}{2}$ kr.

Po sklepu lanskega rednega občnega zбора bi se bila morala sklicati leta 1878 dva občna zбора zvnaj Gorice, eden v Tolmiju, drugi v Ogleji.

Prvi je bil 17. julija, kakor smo vže o svojem času poročali v „Gospodarskem listu,“; drugi pa se je moral odložiti vsled prošnje Oglejskega županstva zarad silno slabe letine.

O društvenih glasilih je poročati, da „Atti e Memorie,“ izhajajo redno v mesečnih zvezkih. Za sodelovanje gre posebna hvala c. kr. poskušališču za svilorejo in vinarstvo v Gorici.

Gospodarski list“ pa je spremenil svoje lice ter izhaja dvakrat na mesec v 900 iztisih kot priloga *Soče*, ko se je poprej izdajal samo v 250 iztisih. Po tej preuredbi so ze pomnožili nekoliko stroški, a list je bolj razširjen in torej lahko izdatniše pospešuje kmetijski poduk med ljudstvom, kteremu je odmenjen.

Društveni tajnik je imel tudi v preteklem letu na šestih krajih po deželi nedeljska predavanja o kmetijstvu in sicer takrat, ko je nabiral statistične date o pridelkih za dotične razkaze, ki so se o svojem času predložili vis. kmet. ministerstvu.

Leta 1887 so imeli ljudski učitelji tečaj na slovenskem oddelku dež. kmetijske šole, kakor so ga imeli po prizadevanji kmet. društva poprejšnje leto na italjanskem oddelku. — Slovenskega tečaja se je deležilo 12 učiteljev, kteri so prejeli podpore iz vsote 500 gld., ki jo je na prošnjo kmet. društva dovolilo vis. ministerstvo.

Za zboljšanje domače govede je bilo koncem leta v deželi 29 poskočnih postaj z 8 biki Friburškega plemena na rovani, 13 Beljanskega plemena na gorski strani in 7 Unterwaldenskega plemena na Krasu. Iz teh podatkov je videti, da število plemenskih bikov ni zadostno z ozirom na naše potrebe, vsled česar je glavni odbor uže v preteklem letu prosil, naj bi vis. ministerstvo navadno podporo 1500 gld. ki jo dobivamo za nakup plemenskih bikov, povekšalo na 5000 gld.

(konec prihod).

PODUK,

kako ravnati s trtami, da se obvarujejo strupene rose (*Peronospora viticola*)*).

Peronospora viticola, po domače strupeno roso, ki se je bila junija meseca lanskega leta pokazala na Goriškem, ustavila je v njenem razvoju izredna suša meseca julija in septembra in zato ni mogla škodovati trti in posebno ne trgatvi. Deževje oktobra meseca pa jo je zopet pozvalo na dan in vsled tega niso v nekterih krajih popolnoma dozorele trtne glave

C. kr. kmetijsko društvo meni, da bo marsikteri trtorejec zapeljan po skušnji lanskega leta dvomil, da se to zló letos zopet povrne in za to šteje si v dolžnost, prav toplo priporočati vsem, naj nikar ne opusté onih pripomočkov in ravnjav, ki so se sponesle kot popolnoma izdatne proti poškodovanji po Peronospori. Med temi ravnjavami navajamo v prvi vrsti ono z bakreno apneno zmesjo, ktero je pripravljati po naslednjem načinu:

Kako se pripravlja bakreno-apnena zmes.

Za vsak hektoliter zmesi, kojo imamo napraviti, denemo tri kilograme bakrenega vitrijola v redko tekano cunjico, ali v tak žaklič, ki se imata potem z vrčico zvezati; na to vzamemo bedenj (čeber) ali drugo leseno posodo, v kateri naj bo 50 litrov vode in na robu zabit žrebelj, na kateri obesimo z vrčico omenjeni žaklič, tako da bo samo do

*) Ta poduk je po naročilu c. kr. kmet. društva sestavil poročevalec posebnega odseka za stadije o Peronospori, gosp. Tomaž Frühauf, pristav na c. kr. poskušališči za svilorejo in vinarstvo v Gorici.

Vinska razstava v Dornbergu.

srede pod vodo. V 12 urah se razstopi ves vitrijol; zato zadostuje, da opravimo to delo na predvečer ravnave, da bo vitrijolova raztoplina o pravem času napravljena. Na drugi strani pa zmehčimo $1\frac{1}{2}$ kilogram živega apna, ali pa $3\frac{3}{4}$ kilogr. enako $2\frac{1}{2}$ litrom ugašenega apna v drugih 50 litrih vode. Tako zadobljen belež (apneno tekočino) vlijemo skozi sito, ki naj bo za spoznanje gosteje od luknjic pri žveplavnici, v vitrijolovo raztoplino; to pa pomešamo s palico tako dolgo, dokler postane zmes enakobarvena.

Če smo rabili čist vitrijol in dobro apno pa če smo tako ravnali, kakor je tu popisano, mora imeti zmes svitlo višnjevo barvo in kedar se za nekoliko časa poleže, bo tekočina nad njo popolnoma nebarvena.

Če pa ni taka, ampak če je več ali manj višnjeva, je znamenje, da ni bilo zadosta apna in trebalo ga bo dodati, drugače bi vtegnila zmes zelenim delom trte škodovati in to zaradi tega, ker bi bilo v njej še precej nerazkrojenega bakrenega vitrijola. Da se ognemo te neprilichnosti, storimo najbolje, če vsakrat stehtamo živo ali ugašeno apno. Kedar rabimo, kakor se po navadi godi, ugašeno, nam pojde delo bolj izpod rok, če je zmerimo, nego stehtamo. V ta namen vzemimo cilindrično posodo od belega kositarja v premeru in znotranji visokosti 147 milimetrov, ali pa kubično leseno škrinjico, koje strani merijo 136 milimetrov. Če ravnamo tako, ognemo se tudi preobilosti apna v bakreno-apneni zmesi, katera bi nekoliko časa zavirala učinek bakra.

Razume se samo po sebi, da moramo vsakrat dobro premešati zmes, kedar je vzamemo nekoliko, da napolnimo škropilnico.

Opombe:

Bakreni vitrijol mora biti kolikor mogoče čist. Znamenja zadostne njegove čistosti so: živa modra barva, da so posamezni kristali enakošne barve in podobe, da je popolnoma raztopljen v čisti vodi, slednjič, da se taka vodna vitrijolova raztoplina ne zmoti in da ne naredi vidne polege, tudi če je nekoliko dni razpostavljena zraku.

Prvo ravnavo je izvršiti, kakor hitro grozdje prvokrat ocvete. Če se pa Peronospora prikaže pred ali med cvetenjem, naj se nemudoma izvrši ravnava; popisana zmes ne poškoduje prav nič cvetja. Drugo ravnavo je opraviti v 4 do 6 tednih po prvi; posebno moramo skrbeti za to, da poškopimo vse nove liste, ki so se v tem času razvili. Po opazovanju novega perja bomo spoznali, ali se imamo zato, ker se je bolezen povrnila, morda požuriti z drugo ravnavo, — katero imamo v tem slučaju vsakakor opraviti z bakreno-apneno zmesjo.

Tu moramo posebno poudarjati, da najzdatnije ravnave so tiste, ktere izvršimo, preden se prikaže bolezen.

(konec prihod.).

V nedeljo dne 6. t. m. je privabila razstava mnogo občinstva skupaj. Naše kmet. društvo so zastopali gg. vitez dr. M. Hentschel, kot predsednik komisije, pl. Gironcoli Franc, Rubbia Josip kot poročevalec, J. Stiegler, Josip Velicogna, dr. Verzeznassi in zvedenca, Kerševani Ignacij in Culot Miha. — Dornberško občino je zastopal g. župan Josip Sinigoj in vinorejsko društvo je bilo zastopano po dveh svojih udih.

Gospodje so najprej obhodili vinograde in se prav pohvalno izrazili o tem, da društvo tako razširja svoje vinograde; opozorili so pa tudi na kako napako v obdelovanji in zlasti v obrezavanji trt in priporočili, naj bi se take napake popravile.

Trtne vrste so prav razumno zbrane za nove zasade, večinoma iz najboljih francoskih trt, ktere dajejo v teh krajih izborna vina.

Na razstavi je bilo 69 pokušenj, 53 belih in 16 črnih vin. Pokušavanje je začelo ob $10\frac{1}{2}$ uri predpoldne in je končalo ob $3\frac{1}{2}$ popold. — V obče so bila vina prav dobra in tudi izvrstna razun 6 pokušenj, ktere so se morale izključiti, ker so imele napake zakrivljenje bodi po nepravilni manipulaciji, ali po slabi hranitvi.

Med vsemi pokušanimi in presojenimi vini pripoznala je komisija častne diplome I. razreda 10, II. razreda 7 in III. razreda 5 vinom.

Imena odlikovanih razstavljalcev objavimo prihodnjič.

Vinorejsko društvo je priporočilo komisiji po svojem zastopniku g. Ferdinandu Perozzi-ju, naj bi mu izprosila od kmetijskega društva in po njem od visoke vlade potrebne denarne pomoči, da bi si moglo zgraditi skupno klet in pa da bi se o primernih časih na državne stroške poslal v Dornberg praktičen večak v trtoreji in vinarstvu, kteri bi svojo zuanost širil med posestniki ter jih podučeval v razumni trtoreji in pravilnem kletarstvu.

Kolikor smo zapazili, naredilo je delovanje vinorejskega društva prav vgoden vtis na komisijo, ktera je obljubila, da hoče društvene želje podpirati v svojem poročilu do kmetijskega društva.

Vinorejsko društvo šteje zdaj 50 udov, kteri kažejo vsi dobro voljo sé združenimi močmi pospeševati društvene namene. Naj bi jim ta trdna volja ostala in naj bi vsi vstrajni v složnosti sodelovali v prospeh domače vinoreje, kar bo njim v korist in čast, a tudi v blagor celi občini. Kmetijsko društvo bo, kakor do zdaj, gotovo tudi za naprej po vrednosti ocenjalo društveno delovanje in si prizadevalo pridobiti od visoke vlade izdatno pomoč za napravo društvene kleti, kakor je sé svojim veljavnim priporočilom doseglo, da je Štanjelsko vinorejsko društvo dobilo v enak namen znamenito svoto iz dr-

žavnih zalogov. — Ne, kdor le prosi, ampak kdor sé svojim delom in trudom dokaže, da je vreden, najde poslušno vlado — kedar gre za podelitev državnih podpor.

Gospodarske novice

Društvene zadeve. — *Iz seje glavnega odbora 1. marcija t. l.* — Odbor se je jako pohvalno izrazil o načrtu, zadevajočem vpeljavo parnih tramvajev po rovani naše dežele in spoznavši veliko korist takega prometnega olajšanja naročil je predsedništvu, da ima o tej zadevi prav krepko podpirati prizadevanje Goriške trgovske in obrtnijske zbornice.

V odsek, ki se ima baviti s to stvarjo, sta izvoljena od strani kmet. društva podpredsednik g. I. Bolle in odbornik g. Josip F. pl. Del Torre iz Romansa.

Društvo pristopi prošnji Šlezjskega kmet. društva, da bi se po nižji ceni prodajala živinska in gnojna sol.

Opomni se pa društvu, da prejšnje prošnje, ki jih je naše društvo v enak namen podalo, niso imele nobenega uspeha.

O predlogu, da bi se ustanovil urad za prekrbovanje raznih naročil n. pr. na kmetijske stroje, orodje itd. sklene odbor, da se ima poprej pozvedeti, kako je osnovan in kako posluje enak urad obstoječ uže dalje časa v Vidmu.

Tajnik poroča, da je c. k. namesništvo naznanilo, da po pozvedbah, ktere je naredilo o prevažanji Isterskega grozdja, nima uzroka, da bi zaviralo isto prevažanje na Goriško tudi iz okuženih krajev ne.

Vsled tega sporočila je sklenil odbor, naj predsedništvo naprosi c. k. namestništvo, da nadzoruje, da se bodo postavni predpisi proti zatrošenji in razširjanji trtne uši strogo zvrševali tudi pri prevažanji Istrskega grozdja.

Podpredsednik je omenil, da hoče o tej stvari govoriti tudi v eni prihodnjih sej filokserične komisije.

Slednjič se je sklenilo, da se ima poprašati vodna zadruga "Ledra e Tagliamento", ali bi se ona zavezala odstopiti kakej namakalni zadrugi med Terom in Sočo neko množino vode, koja bi se izročila na državni mej in če bi hotela to storiti — koliko vode bi mogla odstopiti?

V družbo je bil sprejet novi ud grof Ivan Delmestri iz Bukovice.

Za vinski trg in razstavo v Trstu prireja naše društvo zbirko glavnih šesterih vrst Goriških vin iz domačih trt, to je Vipavca, Furlanca iz niske rovani in Teritorja, Brica in Terana.

Vina iz tujih trt so izključena. Posamezni posestniki jih, se ve, da tudi lahko postavijo na razstavo in mi jim to celó prav toplo priporočamo, da pokažejo, kako lepo napreduje v tem oziru naša trtoreja. — Zbirka kmetijskega društva se ne bo deležila konkurza za pre-nije in imena onih, ki so poslali vina za to zbirko, se ne objavijo.

Podporni odbor je prejel v pomoč siromašnemu, po lanski slabi letini hudo zadetemu prebivalstvu še naslednje darove:

Za razno prodano žito, ki so je nabrali v Čadramski župniji na Štajerskem, 46 gl. 70 kr.; Kobariški dekanat 20 gld., Dreženski vikarjat 12 gl.; c. kr. okr. glavarnstvo v Karlovcih 15 gld.; — Dohodek dobrodelnega koncerta, ki so ga priredili pod pokroviteljstvom avstr. ogr. poslanika nj. e. g. barona Calice v Carigradu 6750 gld. — od bivšega glediščnega kazina v Gorici 260 gld. — Ta znesek je podaril občni zbor, ker so se z ozirom na dobrodelni namen odpovedali svojim imetkom nekteri gospodje društveniki. Novih milodarov je skupaj 7126 gld. 40 kr.; če prištevane zadnjič razkazanim 18.869 gl. 47 kr., dobimo znamenito vsoto 25.995 gld. 87 kr., ktero je odbor uže vso razdelil med najpotrebniše občine.

Sadno razstavo združeno sé sadnim trgom in mednarodnim konkurenčnim sušenjem priredi c. kr. avstrijsko sadjerejsko društvo na Dunaji v dobi od 29. septembra do 7. oktobra t. l. v čast vladarske štiridesetletnice Nj. V. presv. cesarja Franca Josipa I. — Razstava bo razdeljena v pet glavnih oddelkov:

1. Prava sadna razstava; 2. razstava sadnih izdelkov; 3. konkurenčno sušenje; 4. stroji in orodje. — Ker bo ta razstava deloma avstrijska deloma mednarodna in bi bilo jako želeto, da bi bila tudi naša dežela na njej dostojno zastopana, priobčimo kaj več o njej v prihodnji številki.

Zanimiva knjiga. — Kmetovalcem, kteri znajonemški, priporočamo, naj si naročé pripoved "Wie die Gutendorfer reich wurden," ktero je za ljudstvo spisal Leo E. Pribyl. To Vam je jako prijetno berilo obsegajoče bogat zaklad zlatih naukov za kmetovalce. Tudi vis. c. kr. kmet. ministerstvo priporoča to prekornostno knjigo, ktera stane samo 50 kr. in se lahko naroča pri vseh knjigotržcih.

Razdelitev obč, zemljišč Smaščanskih v Libušenski županiji na Tolminskem je potrjena vsled najvišega sklepa z dne 28. aprila t. l.